

SCHMIDT ANIKÓ

Kataszteri adathamisítás Ochodnicán

1900 második felében különös ügy került a képviselőház elé: a vádak szerint az ochodnicai (Trencsén vármegye) körjegyző a kezelésében lévő kataszteri telekkönyvet és birtokívet meghamisította, amikor Grissza András tizenhárom kataszteri holdnyi birtoka helyett csupán hét holdat vett fel, miközben az adót az elhagyott hatholdnyi földterület után is feltüntette.¹ Vizsgálat indult annak kiderítésére, hogy a vádak megállják-e a helyüket, és ha igen, az eset hátterében hanyagság vagy választójogi csalással összefüggésbe hozható, szándékos adathamisítás áll-e. A körjegyzővel szemben eljárást szorgalmazó néppárti képviselők – Zmeskál Zoltán és Molnár János – úgy vélték, az adathamisítás összhangban van a Trencsén vármegyében egyébként is úton-útfélen tapasztalható választási visszaélésekkel, amelyek arra irányultak, hogy a választói jogosultság minél szűkebb kör privilégiuma maradjon.

Választójog a dualizmus második felében

1875 és 1910 között a választások feltételeit az 1874. évi XXXIII. törvénycikk határozta meg. Eszerint minden 20. életévét betöltött, Magyarországon született férfi, ha nem állt gyámság alatt, nem volt büntetett előéletű, katona, pénzügyőr, csendőr vagy rendőr, továbbá nem rendelkezett adóhátralékkal, választásra jogosult volt, ha a törvényben meghatározott vagyoni vagy szellemi cenzussal rendelkezett. A korábbi, 1848:V. választójogi törvénycikkkel szemben komoly előrelépés volt, hogy megszűnt a régi

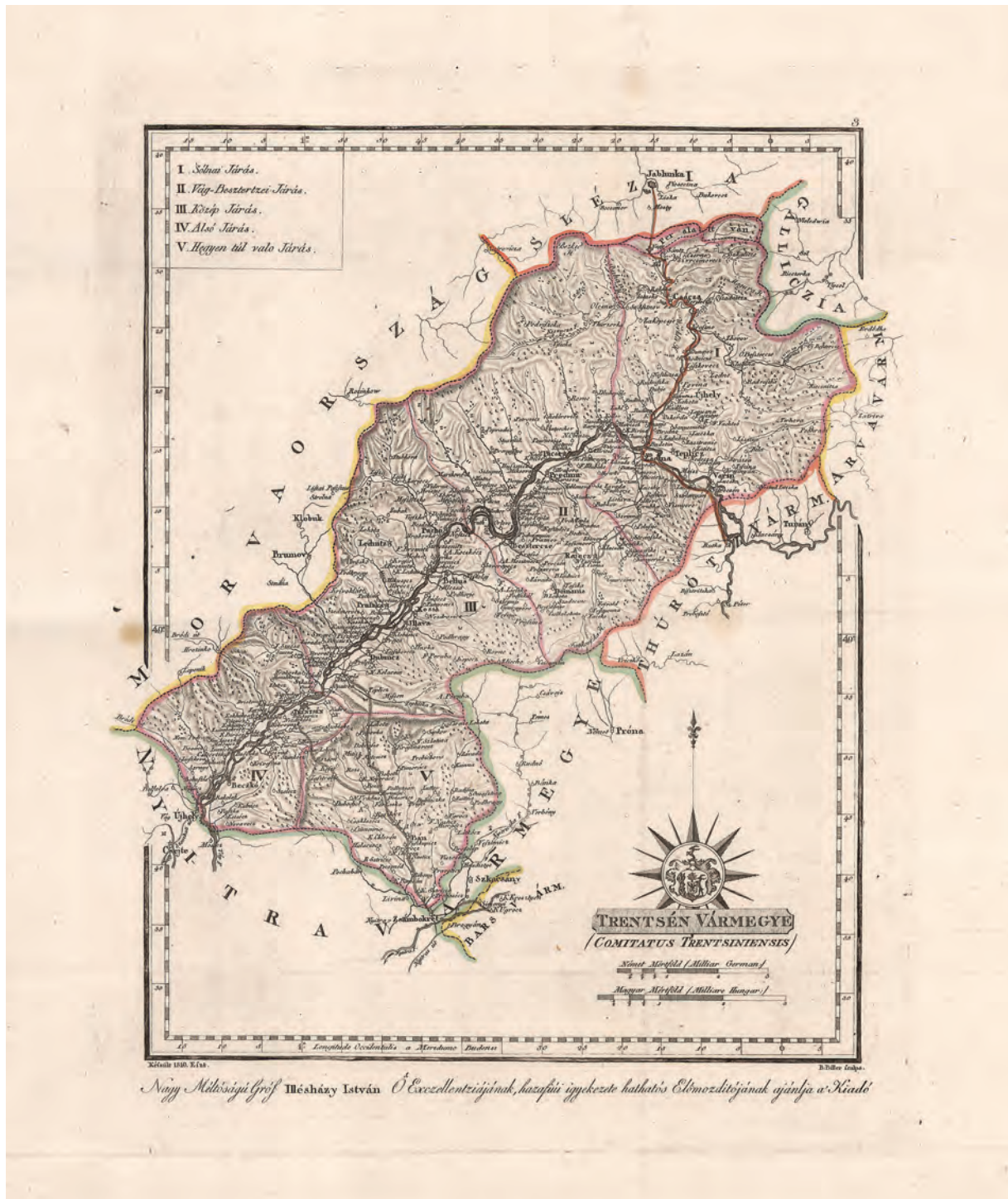
jogra – az 1848 előtt fennállt rendi kiváltságon – alapuló választói jogosultság: aki ezzel rendelkezett, megtarthatta, ám utódaira már nem örökíthette. A szélesebb választói kör bevonását célozta az az intézkedés, amely a választójog megszerzését már nem közvetlenül a ház- vagy földbirtokhoz, illetve a tőkerész utáni jövedelemhez kötötte, hanem a censusok megállapításakor nagyrészt az adóalapot és a kivetett adókat vette figyelembe. Ez lehetővé tette, hogy a földtulajdon mellett megfelelő nagyságú föld-, ház- és jövedelemadóval is szavazati joghoz lehessen jutni. A vagyoncensusok közül természetesen továbbra is a földbirtok volt a legfontosabb. A földcensus a városokban olyan föld volt, amelyre 16 forint tiszta jövedelem után vették ki az adót, vidéken pedig a változó nagyságú, úrbéri értelemben vett $\frac{1}{4}$ telek után fizetett földadót jelentette (3–4. §). A községeknél nagy aránytalansággal járt, hogy a negyedtelkes birtokcenzust a földadócenzussal cserélték fel, a földadóminimum azonban szintén jelentősen különbözött az ország egyes részein.²

Az ochodnicai eset

Trencsén vármegye központi választmánya – a többi vármegyei választmánytól eltérően – minden községben megjelölte, kinek a negyed telkét tartja irányadónak a földcensus meghatározásában. Az eljárás elvben a fent említett törvénnyel összhangban volt, a gyakorlatban azonban számos kivetnivalót hagyott maga után: a munkálatból például esetenként ki-

1 A település neve több alakban is előfordul: 1899-ig Ochodnicza, ma Ochodnica, Szlovákiában. Magyar neve Ösvényes, de így ritkán hivatkoznak rá. Ochodnyica, Ocsádnicza formában is találkozhatunk vele. Az 1896–1901. évi országgyűlés kataszteri vonatkozású eseményeire l. a *Catastrum* előző számában megjelent cikkemet: Harc a földadó leszállításáért. A kataszter ügye az 1896–1901. évi országgyűlési ciklusban. 6. (2019) 2:30–39.

2 Az 1874:XXXIII. tc. online is megtekinthető: Ezer év törvényei (<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torvenyei>). A dualizmus kori választójogról bővebben: MAGYAR KATA: Megtámadott képviselőválasztások 1905-ben Budapest II. és IV. kerületében. *Fons*, 23. (2016) 4:408–409.

■ Trencsén vármegye megyetérképe Görög Demeter Magyar Átlás című megyetérkép-sorozatából, 1810. (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára /= MNL OL/, S 164 – No. 7.)

maradt a községek osztályozása, a negyed telek nagysága, ennek hiányában pedig nehéz volt eldönteni, hogy a meghatározott census helyes-e. Trencsén és Nyitra vármegyékben 1899-ben egyébként is nagy küzdelmek folytak a választói census körül, olyannyira, hogy

egy-egy községekben háromszor is elvégezték a választók összeírását. Mindez számos feljelentéshez, panaszlevél megírásához vezetett. Az ochodnicai esetet először 1900. január 23-án tárták a nyilvánosság elé. Az Alkotmány című lapba beérkezett olvasói levél szerint „a

4., A közigazgatás
 egyes ágainak törvény,
 vagy ministeri rendelet
 által még nem szabályo-
 zott részeiben mily tör-
 vényhozási, vagy komu-
 nyi intézkedések szük-
 sége merült fel?

4., [A földadományjeluántar-
 tás érdekében kiemelendő-
 nek tartja a bizottság, hogy
 oly községeknek, melyek
 bármely okból új földado-
 sorozati munkálataikat
 elkövetni képtelenek,
 az itteni segítségére való
 tekintettel e célra rész-
 ben segély nyújtassék,
 részben pedig a képzéssel
 járó költségekre több év
 alatt kamat nélkül vissza-
 térítendő előleg a kincstár
 által nyújtassék.]

■ Részlet Trencsén vármegye közigazgatási bizottságának Széll Kálmán miniszterelnökhöz felküldött 1900. évi jelentéséből (MNL OL, K 26 - 1901 - XXX. - 1236.)

központi választmány állítólag a III. osztályba sorozta Ochodnicát (de ez feltüntetve nincs). Mennyit tesz ki egy negyed telek, azt a központi választmány nem írja, egyszerűen 5 korona 98 fillért³ állapít meg adóminimumképpen, és valami Grisza András negyed telkére utal, de

hogy ennek negyed telke van-e vagy több, ezt kitüntetve nem látjuk: így nyolcvan választóból lesz ő [kiemelés az újságcikkben].” Mindez tehát azt jelentette, hogy a cenzust olyan magas adóban határozták meg, amellyel a településen több tucat ember elesett a választójojtól. Az

3 Az osztrák–magyar korona a Monarchia pénzneme volt, amelyet 1892-ben vezettek be, de csak 1900. január 1-jétől lett kötelező a koronában való számítás. A koronaértéket Magyarországon az 1892. évi XVII. törvény határozta meg, egy korona értékét fél forintban jelölve ki. A korona váltópénze a fillér volt, egy korona 100 fillért ért. Habár a koronában történő számolást kötelezővé tették, az áttérés nagyon lassú volt, és sokan a monarchia összeomlásáig forintban számoltak, a kétkoronást forintnak, a kétfillérest krajcárnak hívták.

ochodnicai mintatelek nagysága ebből a bejelentésből nem derül ki, más Trencsén vármegyei községekben azonban a telek nagyságát is eleve túlzóan állapították meg. A laphoz beérkező panaszlevelek szerint Apátfalva és Nagykubra esetében például az úrbéri negyedtelket 16 katasztrális holdban állapították meg, amivel kapcsolatban a cikkíró is megjegyezte, hogy ez lehetetlen, ilyen úrbéri negyed telek az egész országban nincs, valaki nyilván hibázott a dologban.⁴ Trencsén egyébként az ország legszegényebb régióihoz tartozott: a vármegye közigazgatási bizottságának 1900. évi jelentésében például azt javasolták a Miniszterelnökségnek, hogy tekintettel az ottani települések rossz anyagi helyzetére, azokat a községeket, amelyeknek bármilyen okból kifolyólag új földadó-sorozati munkálatokat kell elkészíttetniük, az állam a megvalósulás érdekében részben segéllyel, részben pedig többéves futamidőre visszafizetendő, kamatmentes előleggel támogassa.⁵

Hamarosan kiderült, hogy Ochodnicán a földadócenzushoz mintaként kiválasztott Grissza András telkének nagyságával kapcsolatban egymásnak ellentmondó adatok vannak feltüntetve: a kijelölés során az adót – kerekítve 6 koronát, azaz 3 forintot – a kataszteri telekkönyvben és birtokívben is szereplő 13 hold után vették fel, ám a föld nagyságát már csak hét holdnak tüntették fel. Mindez hét

■ Zmeskál Zoltán (1841–1921) néppárti politikus. A kép forrása: Geni – A MyHeritage Company (<https://www.geni.com>).

holdnyi telekhez képest aránytalanul magas adót eredményezett, a megállapított cenzussal pedig Ochodnicán jelentősen lecsökkent a választásra jogosultak száma.⁶ A vármegyéhez, az alispánhoz, a belügyminiszterhez és a Kúriához érkezett lakossági bejelentést követően megkezdődött az ügy kivizsgálása, ám az eset igazi országos nyilvánosságot akkor kapott, amikor a helyiek az erről szóló beszámolót elküldték Zmeskál Zoltán (Árva

4 A választói census. *Alkotmány*, 5. (1900) 20:3–4.

5 Trencsén vármegye közigazgatási bizottsága által az 1900. évről szerkesztett éves jelentése. A jelentést Osztrólczy Géza (1869–1952) főispán 1901. március 12-én küldte el Széll Kálmánnak. MNL OL, K 26. Miniszterelnökség, Központilag iktatott és irattározott iratok (= K 26) 1901 - XXX. - 1236. 5. A korabeli szövegrészeket a mai helyesírásnak megfelelően, a nyelvi sajátosságokat megtartva adom közre. Ezúton is köszönöm Lengyel Beatrix és Gaskó Judit szíves segítségét a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárában őrzött, a cikkhez kapcsolódó képviselők felvételeinek felkutatásában.

6 586. országos ülés (1900. június 13.). *Az 1896. évi november hó 23-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* (= KN) I–XXXVII. Bp., 1897–1897. XXIX:294.

vármegye, Bobró) képviselőnek, aki felkarolta az ügyet.⁷

Zmeskál – néppárti politikus lévén – gyakran került összeütközésbe a hatóságokkal: 1897 májusában például a képviselőház mentelmi bizottságának kellett összeülnie miatta, mert a trencsényi királyi törvényszéken Rada Ignác szolgabíró nyílt színen felpofozta, majd hivatalában sértegette, amiért az a Várnában (Varín, Szlovákia) tartott néppárti gyűlést előbb kontrollálni akarta, az indulatok elsza- badulása után pedig feloszlatta. Mindezért a trencsényi királyi törvényszék 1897. április 10-én kelt, 1734. számú felterjesztésében hatóság elleni erőszakkal és nyilvános becsületsértéssel vádolta tettestársával, Rakovszky István képviselővel együtt, és mindkettőjük mentelmi jogának felfüggesztését kérte.⁸ Három évvel a történetek után a politikus kapott az alkalmon, hogy újra felhívja a képviselőház figyelmét a Trencsén vármegyei visszasságokra. A hozzá beérkező levelet 1900. június 13-án olvasta fel a parlamentben. A levélíró, mivel legalább 70 embert megfosztottak a választójogától, azonnal feljelentette a körjegyzőt a hatóságoknál, annál is inkább, mert az a birtokívek kiadását megtagadta. „A Magyar Királyi Kúria hivatalosan kérte be a kataszteri birtokívet és meggyőződött róla, miszerint a jegyző hamisságot követett el. A Kúria azt mondja: a feljelentőnek igaza van, mert a hivatalosan bekért adatokból kitűnik, hogy a jegyző 13 holdból hetet csinált,

az adót meg egészben felvette. [...] A központi választmány [...] a jegyzőt igazolásra szólította fel. Nos – mit írhatott egyebet – csak tagadott mindent. Aztán jött a Belügyminisztériumtól a rendelet, hogy vizsgálatot indítsanak. [...] A jegyző eltagadni nem tudta, hogy kevesebbet vett fel hat holddal, mint amennyi bent van a birtokívben és a telekkönyvben. Kifogása csupán abból állott, hogy tényleg többet nem bír, ami nem igaz, de arra a kérdésre, hogy miért vette fel az egész adót, miért nem hagyta ki az adóból is a felét, felelni nem tudott. Elég az hozzá, hogy ennél a vizsgálatnál egyéb nem történt.” Zmeskál hangsúlyozta: a levélből világosan kiderül, hogy nyilvánvaló mulasztása ellenére a körjegyzőt még nem büntették meg. Ugyan a feljelentés nyomán fegyelmi eljárás indult, a belügyminiszter nem mentette fel a körjegyzőt állásából, ami hiba: így a trencsényi viszonyokat ismerve, eltussolják majd az egész ügyet. Jogosnak érezte a levélíró felvetését: „Hiszen ez hivatalból üldözendő büntett, mert ha egy jegyző 13-ból tud csinálni hatot, akkor 13-ból 130-at még könnyebb csinálni. Milyen megbízhatóság van az ilyen hivatalnoknál? Ily formán büntetlenül akármit követhet el. De nem is fél senkitől, sem a főszolgabírótól – puszipajtások –, sem az alispántól. Van is azért példás közigazgatás nálunk.”⁹ A képviselő egyúttal felhívta a figyelmet, hogy a Trencsén vármegyei közigazgatás vezetői a belügyminiszteri rendeletekkel szemben is kínai bokszeres módjára

7 Zmeskál Zoltán (1841–1921) Zmeskál Móric császári és királyi kamarás és Hámos Johanna fia. Apja az 1860-as években Árva vármegye főispánja volt. Tanulmányait a bécsi Theresianumban, majd a jénai egyetemen végezte. 1860-ban a námesztói járás (Árva vármegye, Okres Námestovo, ma Szlovákia) szolgabíróvá választotta. A provizórium idején lemondott tisztségéről és előbb az emigráció, majd a lengyel forradalom ügyében ténykedett. 1869-ben az alsókubini kerület (Árva vármegye, Okres Dolný Kubín, ma Szlovákia) Deák-párti programmal képviselővé választotta, de 1870-ben az Árva megyei alispáni posztért lemondott mandátumáról. Az alispáni hivatalból Tisza Kálmán belügyminiszter hamarosan felfüggesztette, ezt követően gazdaságának élt. 1894-től újra aktívabb közéleti szerepet vállalt az egyházpolitikai törvények kapcsán. Az időközben protestánsból katolikus hitre tért Zmeskált 1896-ban és 1901-ben egyaránt néppárti programmal választották képviselővé. Felesége Pongrácz Ludmilla (1845–1921) volt, akitől két fia született: József (1868) és Zoltán (1877–1942). Előbbi Mayer Terézt, utóbbi Kóczán Mártát vette feleségül. Zmeskál Zoltán 81 évesen, 1921. június 3-án hunyt el, és Leštínben helyezték végső nyugalomra. Életrajzi adataira vonatkozóan l. *Országgyűlési almanach 1897–1901. Rövid életrajzi adatok a Főrendiház és Képviselőház tagjairól*. Szerk.: STURM ALBERT. Bp., 1897. 384. és *Országgyűlési almanach 1901–1906. Rövid életrajzi adatok a Főrendiház és Képviselőház tagjairól*. Szerk.: STURM ALBERT. Bp., 1901. 400. Zmeskál Zoltán, felesége és ifjabb Zmeskál Zoltán gyászjelentéseire l.: Pannon Digitális Egyesített Archívum (PANDeA), Gyászjelentések (<https://dspace.oszk.hu>). Zmeskál Zoltán családfája kutatható még: Geni – A MyHeritage Company (<https://www.geni.com>).

8 A jelentés elolvasható: *Az 1896. évi november hó 23-ára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai*. (=KI) I–XXXVIII. Bp., 1897–1901. VII:58.

9 A kiszucaújhelyi főszolgabíró ebben az időben Haydin Imre volt. *Magyarország tisztai cím- és névtára* (=MTCN), 19:1900. 209.

szembehelyezkednek.¹⁰ Mindezért interpellációt nyújtott be a belügyminiszterhez, amelyben megkérdezte, van-e tudomása a nevezett ügyről, és ha igen, szándékában áll-e a Magyar Királyi Kúria végzése alapján saját hatáskörében intézkedni, hogy az illető körjegyző ellen megindított fegyelmi eljárás a lehető legrövidebb időn belül befejeződjön és hivatalból büntető eljárás indulhasson ellene?¹¹

Széll Kálmán miniszterelnök, belügyminiszter 1900. november 16-án válaszolt a felvetésre, amiből kiderült, hogy a hivatalos okmányokban valóban eltérés mutatható ki, ami azonban nem egyedi eset, és jelenleg vizsgálják, kinek a hibájából történt. *„Trencsén vármegye Ochodnica községe a harmadik osztályba lévén sorozva, a földadó minimumának megállapítása alkalmával az határozatott el, hogy ott az egész úrbéri telek 19 magyar holdból áll, következőleg egynegyed úrbéri telek öt katasztrális holdat tesz ki, mint az interpelláló képviselő úr és a panaszló is, aki folyamodást adott be ezen eljárás ellen, szintén állítja. Minthogy pedig a panaszló szerint a körjegyző egy Grissza András nevű választónak vette fel egynegyed telkét mint legkisebb adóval bírót, holott, mint mondatik, ennek birtoka 13 katasztrális holddal van feltüntetve, pedig csak öt holdat bír, minthogy a 13 holdnak adója 2 forint 99 krajcár volt, míg az öt holdé csak 1 forint 50 krajcár lenne, tehát a t. képviselő úr állítása szerint mindazok, kik ezen maximum és minimum közé estek, a választójogosultságból ki lettek volna zárva; és hogy ez eszközöltethessék, a körjegyző okmányhamisítást követett el. Ennek ellenében van szerencsém a következő tényállást konstatálni. Itt van előttem egy kúriai ítélet – mert az illető felfolyamodással élt és így került az ügy a Kúria elé –, amely ítélethez csatolt okmányok és kataszterei is azt igazolják, hogy Grissza Andrásnak birtokterülete tényleg 12 holdnak, nem pedig öt holdnak van feltüntetve. Igaz, hogy azt is konstatálják az iratok, hogy az Ochodnica község-*

ben lévő legkevesebb adóval megrótt egynegyed úrbéri telkeket feltüntető kimutatásban, amely 1899. évi december elsején lett kiállítva, Grissza Andrásnak telekkiterjedése, eltérően a kataszteri birtokívtól, 12 holddal van feltüntetve, holott az amott csupán 6 katasztrális holddal van felvéve. Ez is tökéletesen igaz. A körjegyző azonban azt állítja a Kúriához csatolt adataiban, melyek nem hamisítottak meg, hanem amint előbb említettem, a felfolyamodás folytán terjesztettek oda fel, hogy Grissza András örökösének bizonyítványa – mert időközben Grissza András elhalt – és más adatok alapján is kétségtelen, hogy nem 12 holddal, hanem csak öt holddal bírt annak idején Grissza András, és bírnak annak örökösei is. Kétségtelen tehát, hogy itt eltérés forog fenn, és ilyen eltérések előfordulnak, hogy a kataszteri birtokív nemcsak a telekkönyvtől eltér, hanem egyéb okiratoktól is. Az a rendelet, amelyet kiadtam, azt mondja, hogy a földadó minimumát nemcsak a kataszteri ívekből, hanem eltérés esetén más hiteles adatokból és azoknak alapján kell megállapítani. Ezek szerint pedig csakugyan 6 és egynéhány négyszögöl holdnyi területtel bír Grissza András. Ennek következtében én leadtam ezt az egész ügyet még egyszer jelentés és eljárás végett az illetékes hatóságokhoz. A főszolgabíró meg is hozta a végzést első fokon és a fegyelmi eljárást nem vélte elrendelendőnek. Jelenleg másodfokú elhatározás elé megy a kérdés, de itt még határozat nem hozatott.”¹²

Zmeskál a válaszában örömmel konstatálta, hogy a miniszterelnök – elődeivel ellentétben – alaposan kivizsgálja az ügyet, és ennek befejezésével fog végleges választ adni a beadott interpellációra. Ugyanakkor vázolta az ügymenetet, jelezve, hogy véleménye szerint hogyan fog a vizsgálat Trencsén vármegyében elakadni: a miniszterelnök az ügyben ír Osztróluczky Gézának, Trencsén vármegye főispánjának, aki tapasztalatlan fiatalember lévén, Baross Jusztin alispánhoz küldi az ügyet, és mivel „a

10 Utalás az 1900. május 18-án kirobbant bokszerláadásra, amely a Kínában egyre nagyobb befolyást szerző európaiak ellen irányult. A felkelők tönkretették a vasút- és távíróvonalakat, megölték több mint 3000 keresztényt, és minden külföldi fejére vérdíjat tűztek ki. A lázadást az európaiak 1900 augusztusára leverték.

11 586. országos ülés (1900. június 13.) KN, XXIX:294–296.

12 612. országos ülés (1900. november 16.) KN, XXX:413.

■ Széll Kálmán (1843–1915) miniszterelnök, belügyminiszter, 1900 körül. (Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár / =MNM TF/ P 2449/1957 fk)

megye adminisztrációja élén a jelenlegi alispán állott akkor is, mikor a legnagyobb atrocitások és visszaélések követték el, úgy a választók összeírása alkalmával, mint a képviselőválasztások alkalmával [...] nekem [...] megvan a gyanúom arra nézve, hogy ez a szerencsétlen körjegyző, aki egyéb bajokban is leledzik, magasabb instrukciók következtében járt el. Ő nem mert volna ilyen cselekedetet elkövetni, és nem mertek volna mások sem, ha erre nézve nincs felsőbb helyről utasításuk. Hol az a felsőbb hely? Az alispán. Az alispán utasítja a főszolgabíró, megadván egyúttal neki az instrukciót is. A főszolgabíró már tudja, hogy [...] az összes tényezők egyetértenek abban, hogy a vizsgálat ne

kompromittálja a szerencsétlen, csak eszköznek használt körjegyzőt. [...] az illető alispán jelentése a belügyminiszterhez nem lesz más, mint hogy a jegyző ilyen meg ilyen ártatlan ember, példányképe a korrektségnek, [...] s így ezen jelentés alapján [...] maga a miniszterelnök is megnyugtató válasszal szolgáland a háznak, s nagyot nevet a trencsényi liberális publikum.”¹³

Az ügyet Zmeskál egyértelműen összekapcsolta a választási visszaélésekkel, és rámutatott arra, hogy a legutóbbi választói összeírásakor a miniszterelnök maga is összeütközésbe került a trencsényi központi választmánnyal. Megemlítette, hogy az alispán aktív közreműködésével elkövetett választási visszaélések és hatalmaskodások miatt az eddig 1600-1800 választóval rendelkező kerületben már csak alig 600 választó van. A várnai kerület ugyancsak 1800-2000 szavazóval rendelkezett, ami szintén 800 főre csappant. Így történhetett meg, hogy a háromszázezer lakosú és nyolc választókerülettel rendelkező Trencsén vármegye alig bír több választóval, mint a 90 000 lakosú és két választókerülettel rendelkező Árva vármegye. Mindezért arra kérte a miniszterelnököt, hogy a jelen, ugyancsak nagymértékű jogelkobzásról szóló ügy kivizsgálásával ne a megbízhatatlan trencsényi közegeket bízza meg, hanem küldjön egy megbízható miniszteri biztost, aki a helyszínen vizsgálódva minden bizonnyal olyan jelentős visszaéléseket talál majd, amelyek alapján a magasabb rangú tisztségviselők ellen is eljárást lehet kezdeményezni. Széll Kálmán válaszában határozottan kijelentette, nem fogja a helyi hatóságok kezéből kivenni az ügyet, ezzel ugyanis törvényt sértene. Mindazonáltal igyekezett megnyugtanni Zmeskált, hogy az eljárás törvényességére ügyel, még ha nem is áll módjában miniszteri biztost kiküldeni azért, mert egy körjegyző állítólag okiratot hamisított. Zmeskál továbbra is kételyét fejezte ki, hogy a megyei hatóságok alkalmasak lennének-e ki-

13 612. országos ülés (1900. november 16.) KN, XXX:414–415. Trencsén vármegye főispánjára és alispánjára vonatkozó adatokra l.: MTCN, 19:1900. 208.

deríteni, ha a körjegyző a hamisítást alispáni utasításra követte el, a képviselőház azonban elfogadta a miniszterelnök választát.¹⁴

Zmeskál ezt követően többször nem szólt fel az ügyben, néppárti képviselőtársa, Molnár János (Sopron vármegye, Eszterháza) azonban nem hagyta annyiban a dolgot. Felszólalásának köszönhetően az ochodnicai hamisítás legközelebb 1900. november 20-án került elő a képviselőházban: „a legszembeszökőbb és legsérelmesebb eset [...] az ochodnyicai eset. Ochodnyicán Grisza Andrásnak birtokíve szól 13 holdról, a jegyző pedig csak [...] hetet vett fel [...], de az adót 13 katasztrális hold után vette fel, vagyis 2 forint 99 krajcárt. Ezt megapellálták Ochodnyicán, és íme a kúria milyen végzést hozott? A fellebbezésben állítatják ugyan, hogy a Grisza András birtokát képező telek $\frac{1}{4}$ úrbéri teleknél nagyobb térfogattal bír [...] és ez az állítás támogatva is van a hivatalból bekért kataszteri birtokív által, minek ellenében a körjegyzőnek jelentése – aki tudni illik azt állította, hogy nem nagyobb – figyelembe nem vehető. De tekintettel arra, hogy egyetlen egy negyed úrbéri telek sem jelöltetik meg, amelynek adója a Grisza András birtokára kivetett adónál kisebb lenne, a fellebbezési kérelemnek hely nem adható.” Széll Kálmán válaszában felhívta a képviselők figyelmét, hogy ez a Kúria döntése, nem pedig az övé, ezért vádolni őt nem lehet, mire Molnár János kijelentette: nem is vádol senkit, csak előadja, ami történik. A szintén néppárti Páder Rezső (Sopron megye, Lövő) és Buzáth Ferenc (Vas vármegye, Rum) képviselők csatlakoztak hozzá, utóbbi jogorvoslatot kért még a Kúriával szemben is.¹⁵

Miután az ügy alapos, objektív kivizsgálásának sürgetése hatástalannak bizonyult, Molnár János 1900. december 13-án ismét felvette, hogy az ochodnicai körjegyző továbbra sem kapott büntetést amiatt, hogy hét hold után tizenhárom kataszteri hold adóját vette

■ Molnár János (1850–1919) néppárti politikus (MNM TF, P 6634/1957 fk)

fel, minderre pedig azzal védekeznek a miniszterelnök, hogy nem befolyásolhatja a Kúriát. Molnár ismételt hangsúlyozta: ő nem is kéri erre a miniszterelnököt, elvárja ugyanakkor, hogy az igazságügyminiszter „gondoskodjon a bírói meggyőződés egységességéről”. A jobboldali képviselők erre bekiabálásokkal reagáltak, mondván: az igazságügyminiszter sem befolyásolhatja a Kúriát.

Széll Kálmán újfent kijelentette: az ochodnicai körjegyző ügye még vizsgálat alatt áll, és ennek befejezésig nem tud nyilatkozni az ügyről, így semmi haszna sincs az eset fo-

14 612. országos ülés (1900. november 16.) KN, XXX:415–417. Az ügy fejleményeiről tudósítottak az újságok is az országgyűlési tudósítások keretein belül: Egy választási lajstrom – afférrel. *Magyar Nemzet*, 19. (1900) 161:6., Interpellációk. *Uo.*, 316:3–4., A trencsényi állapotok. *Magyarország*, 7. (1900) 161:5., Az ochodnicai körjegyző korrigálása. *Alkotmány*, 5. (1900) 140:5–6., Tiszta választások. *Uo.*, 284:5., 297:3., A képviselőház ülése. Az interpellációk. *Hazánk*, 7. (1900) 139:4–5., Országgyűlés. Állítólagos visszaélések. *Budapesti Napló* 5. (1900) 161:4.

15 620. országos ülés (1900. november 28.) KN, XXXI:114.

Az 1901. évi folyamán tárgyalt fegyelmi ügyek kimutatása.

Száj szám	A tisztviselő neve	Műve	A fegyelmi ügy megindítását				felfüggesz- tetett vagy nem	Elintéztett	Külf. stadion- ban	A fegyelmi el- járás eredmé- nye
			Államalkotól vagy más- ján felől által	Ki által	mely fegyelmi vétség miatt	Mikor				
26	Károly József	keresztényi köjegyző	Állam	felfüggesztés	addikarészt az ált. fel- tárás esetében által kiszármazott minden más munka	1900	igen	igen	—	széles körű vizsgálat és bizonyítottan meg- szüntetésre került
27	Károlyk Andrá	körös esküdt	Állam	Állam	nyilvános közlésre kötött magánéleti munka	1901	nem	igen	—	Államot károsító megnyit
28	Budaykócs István	alvási esküdt köjegyző	Állam	alvási	Körös. szándékos és feladatának fel. tar- tása miatt	1900	nem	igen	—	felmentve
29	Konczos Károly	mag. elnöki köjegyző	Állam	Állam	Állam	1900	nem	igen	—	szüntetésre került
30	Andor István	mag. ügyész köjegyző	Állam	Állam	Állam	1900	nem	igen	—	Állam
31	Károlyk István	keresztényi polgármester	Állam	Állam	1886. évi. 20. sz. 90. §-ának szigorúlagos jel. vét- sége miatt	1901	nem	igen	—	Államot károsító
32	Stávkócs István	keresztényi csendőhadnagy	Állam	Állam	Állam	1901	nem	nem	keresztényi keresztényi	keresztényi
33	Schlesinger Jenő	keresztényi köjegyző	Állam	Állam	Körös. hűség megtagadása keresztényi eskü al. meg- tagadása miatt	1900	nem	nem	Állam	Állam
34	Károlyk István	keresztényi köjegyző	Állam	Állam	nyilvános közlésre kötött magánéleti munka	1900	igen	nem	Állam	Állam
35	Károlyk István	keresztényi köjegyző	Állam	Állam	Körös. szándékos és feladatának fel. tar- tása miatt	1900	nem	igen	—	keresztényi keresztényi
36	Börös István	keresztényi köjegyző	Állam	Állam	Állam	1900	nem	igen	—	széles körű vizsgálat és bizonyítottan meg- szüntetésre került
37	Károlyk István	keresztényi köjegyző	Állam	felfüggesztés	Körös. szándékos és feladatának fel. tar- tása miatt	1900	nem	igen	—	felmentve

■ Fegyelmi ügyek Trencsén megyében. Részlet Trencsén vármegye közigazgatási bizottságának Széll Kálmán miniszterelnökhöz felküldött, 1901. évre vonatkozó jelentéséből. (MNL OL, K 26 - 1902 - XXX. - 1423 - 1123/902.)

lyamatos felhánytorgatásának. Tréfásan hozzátette: úgy tűnik, Molnár Jánosnak a körjegyző időközben olyannyira kedvelt embere lett, hogy egyetlen beszédét sem tudja nélküle elmondani.¹⁶

Epilógus

Az ügy ezt követően a parlamentben nem került elő többé. Az okirathamisítással vádolt ochodnicai körjegyző neve a felszólalásokban és az üggyel kapcsolatos sajtóhírekben soha nem hangzott el, a korabeli lapok más jellegű tudósításaiból azonban kiderül, hogy Schlesinger Jenőnek hívták, akit 1897. július

27-én neveztek ki az ochodnicai anyakönyvi kerületbe.¹⁷ A *Felvidéki Újság* 1898-ban arról tájékoztatta az olvasóit, hogy Schlesinger Jenő eljegyezte Schoszy András köztisztviselőben álló kiszucaújhelyi kereskedő lányát, Annát, akit 1898. november 23-án feleségül is vett.¹⁸ Sajnos, a Belügyminisztérium az ochodnicai kataszteri adathamisításra vonatkozó ügyiratot még 1901-ben leselejtezte.¹⁹ Az esettel kapcsolatban ugyancsak nem maradt fenn dokumentum a Kúria iratanyagában, amely a 20. század első felében jelentős pusztulást szenvedett el.²⁰ Ugyanakkor az ügy nyomát őrzi a Miniszterelnökség elnöki iratanyaga, amelyből kiderül, hogy Schlesinger Jenő 1902. március 11-éig

16 629. országos ülés (1900. december 13.) KN, XXXI:331., 350–351.

17 Kinevezések. *Budapesti Hírlap*, 17. (1897) 208:12.; Kivonat a hivatalos lapból. *Pesti Hírlap*, 19. (1897) 207:13.

18 Hírek. *Felvidéki Újság*, 5. (1898) 17:3., 45:3.

19 MNL OL, K 148. Belügyminisztérium, Elnöki iratok 1867–1949, 1900 – a – II - 2442.

20 MNL OL, K 583. Egyesített Királyi Kúria, Általános iratok - a - 1900. (Az évből fennmaradt tételszámok: 66., 68., 77., 82., 100., 102., 104.)

bizonyosan felfüggesztés nélkül dolgozhatott, 1900-ban kezdődött fegyelmi ügyében pedig ekkor még döntés nem született.²¹ A határozatról az – 1903. március 27-én leadott – 1902-ről szóló közigazgatási bizottsági jelentésből olvashatunk, amely szerint Schlesinger Jenőt 80 korona pénzbüntetésre ítélték.²²

A körjegyző pontatlan munkavégzése miatt azonban a későbbiekben is tettek panaszt. A dunajói római katolikus iskola építéskor tapasztalt visszások miatt 1905. április 28-án Schwertner Antal alispán elmarasztalta törvény- és szabályellenes eljárás bűnében és fegyelmi vizsgálatot indított ellene.²³ Bár az újabb ügy végső kimeneteléről a közigazgatási bizottság éves jelentései nem adnak tájékoztatást, a korabeli sajtóhírekből kiderül, hogy 1906 januárjában Schlesinger Jenő még mindig ochodnicai körjegyzőként ténykedett, családnevét azonban az 1905. évi 128754. számú belügyminisztériumi rendelettel Szántóra magyarosította.²⁴

A kataszteri felmérés adatai szerint meg-

A fegyelmi ügy megindítására 1901. évi közigazgatási bizottsági jelentés részletes kimutatása

Sorszám	A tisztviselő		A fegyelmi ügy megindítására		Független gyűlés	Ellen- tesztület	Független tanács	Köz- szolgálat	A fegyelmi bizottság
	neve	hivatali állása	hivatali állása	helye					
1	Levitzky Gyula	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	250 kor.
2	Levitzky Gyula	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	250 kor.
3	Levitzky Gyula	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	250 kor.
4	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
5	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
6	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
7	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
8	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
9	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
10	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
11	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
12	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
13	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
14	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
15	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
16	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
17	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
18	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
19	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
20	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.
21	Schlesinger Jenő	körjegyző	kerületfőnöki	1901. évi	igen	igen	-	-	80 kor.

■ Fegyelmi ügyek Trencsén megyében. Részlet Trencsén vármegye közigazgatási bizottságának Széll Kálmán miniszterelnökhöz felküldött, 1901. évre vonatkozó jelentéséből (MNL OL, K 26 - 1902 - XXXVII. - 1376. 8.)

állapított földadó tehát az 1874. évi XXXIII. törvénycikk értelmében már a választójoghoz szükséges földcenzus alapjául szolgált, így szavazatok, sőt az ország politikai életét is befolyásoló tényezővé vált. A községeknél a megyei tisztviselők ugyanis a vidékenként változó földadóminimum alapján jelölték ki a földcenzus megállapításához irányadó, úrbéri értelemben vett negyed telket, és ha a nyilvántartásokba bárhol hiba csúszott, ez jelentősen befolyásolhatta a szavazásra jogosultak körét, ahogyan azt az ochodnicai eset is példázza.

21 MNL OL, K 26 - 1902 - XXX. - 1423 - 1123/902 M.E. 8.

22 MNL OL, K 26 - 1902 - XXXVII. - 1376. 8. Az elnöki iratanyag tanúsága szerint Schlesinger Jenőnek ez az egy fegyelmi ügy volt 1900–1903 között.

23 A Czivány Károly ochodnicai lakos feljelentésére kivizsgált ügyben kiderült, hogy az iskola építéskor a községnek adományozott 621 korona értékben eladott fa árából a kiadásokat önhatalmúlag, a községi képviselő-testület és az iskolaszék beleegyezése nélkül intézte Schlesinger, a községi képviselő-testületet nem hallgatta meg, nem hívta meg őket szabályszerűen a képviselő-testületi ülésre, az ott hozott határozatokat pedig nem hirdette ki, Skaljenka István ochodnicai lakost a hivatalos eljárás alatt arcul ütötte, a képviselői üléseken hozott határozatokról nem vezetett rendszeresen jegyzőkönyveket, és a sorkönyvben a megbízás időtartamát sem rögzítette. Mindezt a még ekkor is ochodnicai körjegyzőként tevékenykedő Schlesinger ellen fegyelmi eljárás indult. A rendszer Trencsénben. *Alkotmány*, 10. (1905) 128:12. Az ügy nyomát örzi: MNL OL, K 26 - 1902 - XXXVII. - 3866. 15.

24 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 40. (1906) 2:1.